tur & mali, interque tam mala adhuc vsquequaque frequentantur luxuriosa cõuiuia. Hoccine est arescere præ timore, an potius inardescere præ libidine? THEO. Non solum autem mortales fluctuabunt cum alterabitur mundus, sed etiam angeli stupebunt in tam terribilibus mutationibus vniuersi. vnde sequitur: {Nam virtutes cælorum mouebuntur.} GREG. in Hom. Quid enim virtutes cælorũ, nisi angelos, dominationes & principatus, & potestates appellat? q̃ in aduẽtu districti iudicis, nostris tũc oculis visibiliter apparebũt, vt districte tũc a nobis exigãt hoc q̃ nos modo inuisibilis conditor equanimiter portat. EVSE. Cũ etiam dei filius sit venturus in gloria, & confutatur us elatam tyrannidem filij peccati ministrantibus angelis cæli fores a seculo clause patebunt, vt spectentur excelsa. CHRY. Vel {virtutes cælice} mouebuntur, quãmuis sibi conscię non sint. videntes enim in finitas multitudines condemnari, non intrepide stabunt illic. BEDA. Et in Iob dicitur. Columnę cęli contremiscunt, & pauent ad nutum eius. Quid ergo faciant tabulę, quando tremunt columnę? quid virgula deserti patitur: cum cedrus paradisi concutitur? EVSEB. Vel {virtutes cælorum} sunt quę præsunt sensibilibus partibus vniuersi, quæ quidem tunc mouebuntur, vt potiorem statum attingant. Absoluentur enim in seculo nouo a ministerio, quo deo seruiunt circa sensibilia corpora secundum corruptionis statum. AVGVST. ad Hesychium. Sed ne dominus propinquante secundo aduentu suo, ea pro magno prædixisse videatur quæ huic mundo etiam ante primum eius aduentum fieri consueuerant, & rideamur ab eis qui plura in historia gentium & maiora legerunt. Hæc quæ dicta sunt melius in ecclesia existimo intelligi. Ecclesia enim est sol & luna & stellæ, cui dictum est. Pulchra vt luna, electa vt sol. quæ tunc non apparebit persecutoribus vltra modum seuientibus. AMBRO. Plurimis etiam a religione desicientibus, clara fides obscurabitur nube perfidię, quia sol cælestis fide in ea minuitur vel augetur, & sicut menstruis, idest, mensium defectibus luna vel terræ opposita cum fuerit ex regione solis vanescit, sic & sancta ecclesia cum lumini cælesti vitia carnis obsistit, fulgorem diuini luminis de Christi radiis non potest mutari. nã in persecutionibus lucem diuini solis plerunque amor vitę huius excludit. Cadunt etiam stellæ, idest gloria micantes viri si persecutionis acerbitas conualescat, quæ oportet fieri donec ecclesiæ multitudo cumuletur. sic enim probantur boni, sic produntur infirmi. AVGVS. ad Hesichium. Quod autem dictum est. {Et in terris præsura gentium} gentes voluit intelligi, non quæ in semine Abrahæ benedicentur: sed quæ ad sinistram stabunt. AMBRO. Ergo varij animorum æstus ita graues erunt, vt delictorum multitudine male conscijs futuri iudicij metu sacri nobis ros fontis arescat. Quemadmodum autem domini expectatur aduentus, vt eius præsentia in toto fiat, vel hominis orbe, vel mundi, quæ sit in singulis cum omnibus affectibus receperis Christum, sic virtutes cælorum in aduentu domini augumentum gratiæ consequentur, & plenitudine diuinitatis propius se infundente mouebuntur. Sunt etiam virtutes cælorum, quæ enarrant gloriam Dei, quæ pleniore Christi infusione mouebuntur, vt videant Christum. AVGVST. ad Hæsichium. Vel virtutes cælorum mouebuntur, quia impijs persequentibus quidam fideles fortissimi turbabuntur. Sequitur enim. {Et tunc videbunt filium hominis.} THEOP. Tam fideles, quàm infideles. Radiabit enim amplius sole tam ipse quàm crux eius, vnde ab omnibus cognoscetur. AVG. Quod autem dicit. {Venientem in nube} duobus modis accipi potest, siue in ecclesia sua tamquam in nube venientem, sicut nunc venire non cessat, sed ideo tunc cum potestate magna & maiestate, quia maior maiestas, & potestas illius apparebit sanctis quibus magnam virtutem dabit, ne tanta persecutione vincantur, siue in corpore suo in quo sedet ad dexteram patris, merito credendus est non solum in eodem corpore, verum etiam in nube venturus, quoniam sic veniet sicut abijt, nubes autem suscepit enm ab oculis eorum. CHRYS. Semper enim deus in nube apparet, secundum illud. Nubes & caligo in circuitu eius. vnde & filius hominis in nubibus veniet, vt Deus & dominus, non latenter, sed in gloria digna Deo. Et ideo subdit. {Cum potestate magna, & maiestate. CYRILLVS. Intelligendum est similiter magna. Primam enim apparitionem prosecutus est cum infirmitate & humilitate nostra, sed secundam celebrabit cum propria potestate, & magna maiestate. GREGO. in Homilia. In potestate enim, & maiestate visuri sunt, quem in humilitate pœnam audire noluerunt, vt virtutem eius tanto

uenient vniuerso orbi. Nam virtutes cœlorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate.

g His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita uestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote, quia prope est regnũ Dei. Amẽ dico vobis, quoniam

ra enim sacra sæpe caput pro mente ponitur, quia sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Capita itaque leuare, est mentes nostras ad gaudia patris cælestis erigere. EVSEB. Vel aliter. Transactis corporalibus aderunt intelligibilia cælestia, scilicet regnum sęculi non amplius transituri, & tũc dignis salubria promissa tribuẽtur. vnde dicitur. {His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.} Acceptis enim Dei promissis, quæ speramus erigemur, qui ante curui fueramus, & eleuabimus capita nostra, humiliati quondam, eo quòd redemptio nostra quam sperabamus aderit, illa scilicet quam tota creatura expectat. THEOP. Idest, perfecta libertas corporis & animæ. Sicut enim primus aduentus domini fuit ad reformationem animarum nostrarum. sic secundus ad reformationem corporum celebrabitur. EVSEB. Dicit autem hæc ad discipulos suos, non tamquam ad eos, qui durare deberent in vita ista vsq; ad terminum mundi, sed quasi vno corpore existente ipsis & nobis & posteris vsque ad consummationem mundi credituris in Christum. GREGOR. in Homilia. Quòd autem calcari mundus, atque despici debeat, prouida comparatione manifestat, cum subdit. {Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas, ita & vos cũ videritis hæc fieri, scitote quoniã prope est regnum Dei.} q.d. Sicut ex fructu arboris vicina æstas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope cognoscitur esse regnum Dei. Et ex hoc ostenditur, quia fructus mundi ruina est. Ad hoc enim germinat, vt quemcumque germine aluit, cladibus consummat. Bene autem regnum Dei æstati comparatur, quia tunc meroris nostri nebulæ transeunt, & vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt. AMBROS. Matthæus autem de sola dixit ficulnea, hic de arboribus omnibus. Duplicem autem habet figuram ficulnea, vel cum dura miteſcunt, vel cum peccata luxuriant. Siue ergo cum fructus omnibus vireſcit arboribus, & ficulnea fœcunda iam floret, idest cum omnis lingua confitetur Deo, confitente etiam populo Iudæorum, sperare domini debemus aduentum, quo tamquam temporibus æstiuis resurrectionis fructus metentur. Siue cum leuem fragilemque iactantiam tamquam folia synagogæ homo iniquitatis induerit, conijcere debemus appropinquare iudicium, nam remunerare fidem dominus, & delinquendi finem afferre festinat. AVGVS. ad Hesichium. Cum autem dicit. {Cum videritis hæc fieri,} quæ intelligere poterimus nisi ea, quę supra memorata sunt? In his autem est quod ait. Et tunc videbunt filium hominis venientem. Proinde cum hoc visum fuerit, non iam erit regnum Dei, sed prope erit. An dicendum est non omnia, quæ supra commemorata sunt esse intelligenda, vbi ait. {Cum videritis, hęc fieri,} sed aliqua eorum, hoc scilicet excepto quod dictum est. Et tunc videbunt filium hominis. Sed Matthæus aperuit nullis exceptis esse accipiendum dicens. Ita & vos cum videritis hęc omnia. Inter quę est quod videbitur filius hominis veniens, vt intelligatur de aduentu quo nunc venit in membris suis tamquam in nubibus, vel in ecclesia tamquam in nube magna. TITVS. Vel aliter dicit. {Prope est regnum Dei,} quia dum hęc fient nondum vltimus finis rerum eueniet, sed iam in finem tendunt. nam & ipse aduentus domini eliminans omnium principatum, & potestatem præparat regno Dei. EVSEB. Sicut enim in hac vita sol hieme recedente, ac succedente verę, radium calidum mittens fouet, ac vnificat humi condita semina, exuentia priscam figuram, pullulant autem noua varium virorem habentia, sic & gloriosus vnigeniti Dei aduentus viuificatiuis radijs illustrans nouum sæculum, dudum condita per totum mundum semina, scilicet dormientes in puluere terræ potioribus corporibus, quam prius producet in lucem, ac confutata morte regnabit deinceps vita sæculi noui. GREGOR. in Homilia. Omnia autem prædicta sub magna certitudine confirmantur, cum subditur. {Amen

dico

tunc districtius sentiant, quanto certiucem cordis ad eius patientiam non inclinant.

g ¶ GREGOR. in Homilia. Quia præmissa contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem verba vertuntur. Nam subditur. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. {Ac si dicat. cum plagę mundi crebrescunt, leuate capita, ideſt exhilarate corda, quia dum finitur mundus, cuius amici non estis propè fit redemptio quã quæsistis. In scriptura enim sacra sæpe caput pro mente ponitur, quia sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Capita itaque leuare, est mentes nostras ad gaudia patris cælestis erigere. EVSEB. Vel aliter. Transactis corporalibus aderunt intelligibilia cælestia, scilicet regnum sęculi non amplius transituri, & tũc dignis salubria promissa tribuẽtur. vnde dicitur. {His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.} Acceptis enim Dei promissis, quæ speramus erigemur, qui ante curui fueramus, & eleuabimus capita nostra, humiliati quondam, eo quòd redemptio nostra quam sperabamus aderit, illa scilicet quam tota creatura expectat. THEOP. Idest, perfecta libertas corporis & animæ. Sicut enim primus aduentus domini fuit ad reformationem animarum nostrarum. sic secundus ad reformationem corporum celebrabitur. EVSEB. Dicit autem hæc ad discipulos suos, non tamquam ad eos, qui durare deberent in vita ista vsq; ad terminum mundi, sed quasi vno corpore existente ipsis & nobis & posteris vsque ad consummationem mundi credituris in Christum. GREGOR. in Homilia. Quòd autem calcari mundus, atque despici debeat, prouida comparatione manifestat, cum subdit. {Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas, ita & vos cũ videritis hæc fieri, scitote quoniã prope est regnum Dei.} q.d. Sicut ex fructu arboris vicina æstas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope cognoscitur esse regnum Dei. Et ex hoc ostenditur, quia fructus mundi ruina est. Ad hoc enim germinat, vt quemcumque germine aluit, cladibus consummat. Bene autem regnum Dei æstati comparatur, quia tunc meroris nostri nebulæ transeunt, & vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt. AMBROS. Matthæus autem de sola dixit ficulnea, hic de arboribus omnibus. Duplicem autem habet figuram ficulnea, vel cum dura miteſcunt, vel cum peccata luxuriant. Siue ergo cum fructus omnibus vireſcit arboribus, & ficulnea fœcunda iam floret, idest cum omnis lingua confitetur Deo, confitente etiam populo Iudæorum, sperare domini debemus aduentum, quo tamquam temporibus æstiuis resurrectionis fructus metentur. Siue cum leuem fragilemque iactantiam tamquam folia synagogæ homo iniquitatis induerit, conijcere debemus appropinquare iudicium, nam remunerare fidem dominus, & delinquendi finem afferre festinat. AVGVS. ad Hesichium. Cum autem dicit. {Cum videritis hæc fieri,} quæ intelligere poterimus nisi ea, quę supra memorata sunt? In his autem est quod ait. Et tunc videbunt filium hominis venientem. Proinde cum hoc visum fuerit, non iam erit regnum Dei, sed prope erit. An dicendum est non omnia, quæ supra commemorata sunt esse intelligenda, vbi ait. {Cum videritis, hęc fieri,} sed aliqua eorum, hoc scilicet excepto quod dictum est. Et tunc videbunt filium hominis. Sed Matthæus aperuit nullis exceptis esse accipiendum dicens. Ita & vos cum videritis hęc omnia. Inter quę est quod videbitur filius hominis veniens, vt intelligatur de aduentu quo nunc venit in membris suis tamquam in nubibus, vel in ecclesia tamquam in nube magna. TITVS. Vel aliter dicit. {Prope est regnum Dei,} quia dum hęc fient nondum vltimus finis rerum eueniet, sed iam in finem tendunt. nam & ipse aduentus domini eliminans omnium principatum, & potestatem præparat regno Dei. EVSEB. Sicut enim in hac vita sol hieme recedente, ac succedente verę, radium calidum mittens fouet, ac vnificat humi condita semina, exuentia priscam figuram, pullulant autem noua varium virorem habentia, sic & gloriosus vnigeniti Dei aduentus viuificatiuis radijs illustrans nouum sæculum, dudum condita per totum mundum semina, scilicet dormientes in puluere terræ potioribus corporibus, quam prius producet in lucem, ac confutata morte regnabit deinceps vita sæculi noui. GREGOR. in Homilia. Omnia autem prædicta sub magna certitudine confirmantur, cum subditur. {Amen

dico

dico vobis quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiãt.} BEDA. Multum commendat quod ita prænunciat. Et si dicere fas est, iuratio eius est quod dicit. {Amen dico vobis.} Amen quippe interpretatur verum. Igitur veritas dicit. Verum dico vobis, quod si non diceret: mentiri omnino non posset. Generationẽ autẽ, aut oẽ genus humanum dicit, aut specialiter iudæorũ. EVS. Vel generationẽ dicit nouã gñationẽ ecclesiæ sanctæ suæ, ostẽdẽs duraturũ populũ fidelium vsq; ad id tempus quo visurus sit omnia, & euentus verborum salutatoris oculis apprę hẽdet. THEO. Quia enim turbationes & bella, & alterationes tam elementorũ q̃ cæterarum rerum futurum esse prædixerat, ne quis suspicaretur quòd & ipsa Christianitas peritura foret, subiungit. {Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.} quasi d. Et si cuncta commoueantur, fides tamen mea non deficiet. Ex quo innuit Ecclesiam præferre toti creaturæ: sed creatura patietur alterationem, fidelium vero Ecclesia & sermones euangelij permanebunt. GREGORIVS. in Homilia. Vel aliter. {Cœlum & terra transibunt &c.} quasi dicat. Omne quod apud nos durabile est sine mutatione durabile ad æternitatem non est, & omne quod apud me transire cernitur, fixum & sine transitu tenetur, quia sine mutabilitate manentes sententias exprimit sermo meus qui transit. BEDA. Cœlum autem quod transibit, non ęthereum siue sidereum, siue aereum a quo aues cęli nominantur intelligere debemus. Si autem terra transibit, quomodo Ecclesiastes dicit. Terra in æternum stat? sed aperta ratione cœlum & terra per eam quam nunc habent imaginem transeunt, attamen per essentiam sine fine subsistunt.

h ¶ THEOPHI. Posuit supra dominus terribilia & sensibilia malorum indicia quæ occupabunt peccatores: sed contra hæc mala remedium est cautela & oratio. vnde dicitur. {Attendite autem vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. BASILIVS. Singulum animaliũm a conditore omnium Deo habet intrinsecus causas facientes ad tutelam consistentiæ propriæ. propter quod & Christus nobis dedit hanc monitionem vt quæ illis a natura, hæc nobis auxilio rationis & cautela contingat. Fugientibus quidem peccatum, vt irrationabilia fugiunt mortifera pabula, inquirentibus vero iustitiam sicut illa herbas nutritiuas requirunt, & ideo dicit. {Attendite vobis} vt scilicet, discernere possitis a salubri nociuum. Sed quoniam dupliciter contingit attendere: hinc quidem corporis oculis: illinc vero per intellectiuam virtutem: oculus corporis virtutem non attingit. Restat igitur dictum esse de opere intellectus. Attendite, hoc est vndique circunspicite vos, peruigil habentes ad vestram custodiam animæ lumen. Neque autem dixit. {Attendite vestris, aut eis quæ circa vos sunt: sed vobis} vos enim estis intellectus & anima, vestrum autem corpus est sensus. Circa vos autem opes artes & reliqua vitæ suppellex, quibus non monet attendendum. sed animæ cuius præcipua cura habenda. Eadem vero admonitio ægrotantes sanat: & sanos perficit, seruatores præsentium, prouisores futurorum, non alienorum censores: sed suorum scrutatores, non dimittentes intellectum seruum fieri passionum: sed irrationale animæ subijcientes rationali. Cur autem sit attendendum subiungit dicens. {Ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ.} TYTVS. q.d. Cauete ne lumina mentis vestræ grauentur. Cura namque præsentis vitæ & crapula & ebrietas fugant prudentiam, quasant fidem, operantur naufragia. BASILIVS. Est autem ebrietas nimius vsus vini, crapula vero anxietas & nausea quę est in ebrietate, a motione capitis Græco vocabulo dicta. Sicut igitur cibis vt ne esuriamus, sic & potibus ne sitim patiamur vtendum est, vitando diligentius lapsum. Fallax enim est vini ingestio, anima autem vino libera prudentissima erit & optima, sed humecta vini vaporibus quasi quadam nube velatur. Curiositas autem huius vitæ quãmuis nihil inhibitorum continere videatur, si tamen ad cultum diuinum non coadiuuet, vitanda est, & quare hoc dixerit ostendit subdens. {Et superueniat in vos repentina dies illa.} THEOPHILVS. Non enim cum deliberatione veniet dies illa: sed ex improuiso & furtim capiens tanquam laqueus non cauentes. vnde sequitur. {Tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.} Quod diligentius discuti

poterit. Capiet enim dies illa sedentes in superficie terræ quasi impræmeditatos & inertes. Quotquot vero sunt solertes & agiles ad bonum, non sedentes & ociantes in terrenis: sed surgentes ab eis sibi dicentes. Surge, vade, quoniam non est hic tibi requies, talibus non est illa dies vt laqueus & discrimen: sed vt dies festiuus. EVSEB. Prædicta igitur docuit esse attendẽda ad cauendam grauedinẽ inde prouenientem. vnde sequitur. {Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

i Erat aũt diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in mõte qui vocatur Olieti. Et oĩs populus manicabat ad eum in templo audire eum.

sedẽt super faciem omnis terræ. Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

i Erat aũt diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in mõte qui vocatur Olieti. Et oĩs populus manicabat ad eum in templo audire eum.

temporaliter electis & alijs imminent, & ea quæ postmodum acciduntiis perenniter. Illa enim aliter capere non possumus nisi per vigilias & orationes. AVGVSTINVS. de Consensu euangel. Hæc intelligitur illa fuga quam Matthæus commemorat, quæ non debet fieri in hyeme vel sabbato. Ad hyemem pertinent curæ huius vitæ, quæ tristes sunt velut hyems. Ad sabbatum vero crapula & ebrietas, quæ carnali lætitia luxuriaque cor submergit atque obruit, quod malum sabbati nomine significatur: quia illo die iudæi delitijs affluunt, dum spiritale sabbatum ignorant. THEOPHILVS. Et quia Christianum decet non solum fugere mala: sed etiam niti ad gloriam exequendam, subdit. {Et stare ante filium hominis.} Hæc est enim angelica gloria stare ante filium hominis deum nostrum, & faciem eius iugiter cernere. BEDA. Et certe si quis sapiens medicus præciperet attendere a succo alicuius herbæ, ne repentinus interitus superueniat, magno studio medici mandata seruaremus. Nunc autem saluatore admonente ebrietatem & crapulam, & curas sæculi esse cauendas, his sanciari & consumi non timent: quia fidem quam medici dictis præbent, domini verbis præbere contemnunt.

i ¶ BEDA. Quæ verbis præceperat dominus suis, confirmat exemplis. nam qui nos ante iudicis aduentum & incertum singulorum exitum ad vigilandum hortatus est & orandum, & ipse imminente tempore passionis suæ, doctrinæ, vigilijs & precibus instat. vnde dicitur. {Erat autem diebus docens in templo.} In quo suo exemplo insinuat hoc esse digne Deo vigilare. vel dicto vel facto proximis viam veritatis ostendere. CYRILLVS. Quę autem erant quæ docebat, nisi transcendentia cultum legis? instabat enim tempus quo debebat vmbra in veritatem transformari. THEOPHILVS. Tacuerunt autem Euangelistę pleraque documentorum Christi, qui cum per triennium ferè prædicauerit, documenta eius quæ conscripserunt, dicet aliquis vix ad vnius diei sermonem sufficere. Ex pluribus ergo pauca describentes, dederunt nobis quędam gustum dulcedinis doctrinæ ipsius. Ostendit autem nobis dominus quòd oporteat noctu & quiete alloqui Deum, & in die prodesse hominibus, & colligere quidem in nocte, distribuere vero collecta in die. vnde subditur. {Noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti.} Non quasi opus habens oratione, sed ad exemplum dandum hoc egit. CYRILIVS. Quia vero eloquium eius in potestate erat, & potestatiue transferebat in spiritalem cultum quæ per Moysen & Prophetas tradita fuerant in figuris, populus eum auidius audiebat. vnde sequitur. {Et omnis populus manicabat} ideſt, mane venire accelerabat {ad eum in templo, audire eum.} Populo autem ante lucanum venienti ad eum, congruum erat dicere. Deus deus meus, ad te de luce vigilo. BEDA. Mystice autem & nos cum inter prospera sobrie & pie & iuste conuersamur, diebus in templo docemus, quia formam boni operis fidelibus præbentes, noctibus vero in monte Oliueti moramur, quia in tenebris angustiarum spiritali consolatione respiramus, & ad nos quo que populus manicat, cum vel discussis operibus tenebrarum, vel cunctis ne bulis præsurarum nos imitatur.

Lib. 2. c. 77.

In Sermone super illud, Attende tibi.